

לדופקי בתשובה

בס"ד
עשיק פר' עשפטים
שנת תשי"ע לפ"ק
שנה ח'
[כל הזכויות שבויות]

הערות הארות יתקבלו בתשרי
אצל העורך הר' שלמה זרד קליין
מס' הפסק' 00442071836956
מס' הפלאפון 07727197313
המירל: חברת "ניגול תורה"
שכ"י ביח"ד דחסידי בעלזא
(קיליס רד) לונדון י"ד
בנשיות: כ"ק מרן אומ"ר שליט"א

דאם יש שהות יקרא ק"ש וברכותיה וידלג י"ח פסוקים אלו דאינם אלא מנהג, וכמה גדולים סוברים דאין לאומרן כמ"ש בטור, עסי"ג נ"ב], עכ"ל.

ובכה"ח (רל"ו ס"ק כ"א) כותב: לענות קדיש וקדושה וברכו ואמן פשיטא דשרי דלא עדיף מק"ש וברכותיה, עכ"ל. ומשמע מדבריו דדינו כאמצע הפרק, ויש לדחות. ובשו"ת בצל החכמה (הג"ל) הביא דברי השו"ת בנין עולם (חאו"ח ס' ה') שכ' דרך אגב להסתפק אם מותר לענות אמן על ברכת יראו עינינו ומצדד להתיר כי מותר לענות אמן על אותה ברכה עצמה שהוא עומד באמצעה ועוסק בה כמבואר באו"ח ס' ס"ו דענין אמן אחר גאל ישראל בשיר חדשה ע"ש, ומבואר דעתו דדינו כאמצע הפרק.

וכדבריו מבואר גם בשו"ת יגל יעקב (ס' כ"ו וכו') וע"ש שנראה דעתו דדוקא כשעומד כבר בפסוקי יראו עינינו רשאי להפסיק לענות אמן על אותה ברכה שהוא מענינו, אבל לא כשעומד בפוקים של ברוך ה' לעולם וכו' דהוי כתפלה, ע"ש.

וע"ש בבצה"ח דלמעשה מהמנהג הפשוט לענות עכ"פ אמן דקדיש ואיה"ש"ר באמצע הפסוקים ויראו עינינו כדלעיל מוכח דלא כהלבוש, ואין אחר המנהג כלום. ובנוגע למח' שבין הבנין עולם והדע"ת, נראה דכיון דלהלבוש אין להפסיק כלל אפי' לקדיש וקדושה ונהי דלא קיי"ל כוותיה אפשר שוא"ת עדיף והבו דלא להוסיף עלי' על מה שנהגו להקל, ולכן נכון שלא יפסיק באמירת הפסוקים ויראו עינינו רק למה שמותר להפסיק באמצע הפרק, וכן על ברכת יראו עינינו שעוסק בה, דבוה נראה דתרווייהו שוין שמותר לענות. ומ"מ מי שמורה להתיר לענות על כל ברכה יש לו ע"מ לסמוך, ועע"ש באריכות.

ובערון השלחן (רל"ו סעי' י"ב) מחלק: ויראה לי דבי"ח פסוקים אלו בין פסוק לפסוק הוי כבין הפרקים רק מן יראו עינינו עד גמר הברכה הוי כאמצע הפרק, עכ"ל, ומשמעות דבריו דבאמצע הפסוקים הוי כאמצע הפרק, וכן נראה עיקר וכנ"ל.

שאלה. מי שרוצה לאכול עוגה ולשתות קפה וכדומה דהדין הוא דצריך להקדים ברכת בורא מיני מזונות. מה הדין אם קשה לו לבזוע מבלי ששתה מקודם האם בכה"ג מותר לו לברך קודם שהכל ולשתות, ואח"כ לברך על העוגה במ"מ.

תשובה. בכה"ג יכול להקדים ברכת המשקה קודם ברכת המזונות.

כיוצ"ב כתבו הפוסקים דאינו צריך לשנות סדר אכילתו משום דין קדימה בברכות, וכגון אלו שאוכלים ארוחת ערב ללא נט"י ומונח לפניו המרק, ואח"כ אוכל תבשיל ממיני דגן, או בורא פרי האדמה, דאין צריך להקדים המזונות וכיוצ"ב, ולשנות מסדר אכילתו.

מבואר בשו"ע (ס' ר"א סעי' ג ד) דברכת בורא מיני מזונות קודמת לברכת בורא פרי העץ, וכן ברכת בפה"ע ובפה"א קודמים לברכת שהכל, ומעתה יש לעיין אם לפי סדר האכילה הנהוג אצלו, נהוג להקדים מין אחד לפני חברו, לדוגמא בומנינו שרגילים לאכול בתחילת הסעודה דגים ולאחר מכן אוכלים מאפה או תבשיל ממיני דגן, דלכאורה יצטרך להקדים התבשיל ההיא קודם הדגים.

אמנם מבואר בכה"ח (סק"ה) בשם שו"ת הלק"ט (ח"ב ס' קנ"ה) דבכה"ג לא נאמר דיני קדימה, וכ"ה בהל' ברכות לרישב"א (פ"ג ס"ט) ובחידושי ברכות (מ"א), וכ"ה בדע"ת (ס' ר"א).

ותיריה מזה משמע בקו"א לשו"ע הרב (ס' רמ"ט סק"ד) דאף אם יש לו הנאה לאכול מאכל מסוים דווקא לפני מאכל אחר, אינו צריך להקדים את המין החשוב, ויכול לאכול את המין שבו הוא חפץ עתה, וז"ל: "לפי שאין דרך לאוכלם כלל בתוך

שאלה. מצוי הוא שהש"צ גומר ברכת "יראו עינינו" במעריב וישנם יחידים שלא גמרו עדיין הברכה ואומרים עדיין הפסוקים, האם מותר לענות אז אמן על ברכת ה' לעולם ושאר אמנים שבקדיש.

תשובה. באמצע הפסוקים ובאמצע ברכת ברוך ה' לעולם נראה דדינו כאמצע הפרק, ולכן יענה רק על אמן יהא שמי' רבא ואמן דאמירן דעלמא, ויכול גם לענות על אמן על ברכת יראו עינינו עצמה. [אמנם גם העונה כל האמנים יש לו על מי לסמוך].

בשו"ע ס' רל"ו סעי' ב' "אין לספר בין גאולה דערבית לתפלה, ואף הנהגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה". והא דעצם אמירת הפסוקים לא הוי הפסק בין גאולה לתפלה כתבו התוס' משום דכיון דתקיננו לאומרם הו"ל כגאולה אריכתא.

והנה כל זה לענין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה, אבל לא נתבאר בשו"ע וגם לא בנושאי כליו דין ההפסק באמצע ברכת ברוך ה' לעולם עצמה, ומסברא ה' נראה דינה כאמצע הפרק דברכת ק"ש, וכדן ברכת "השכיבנו" דהוי נמי כגאולה אריכתא. ומצינו שנחלקו בוה האחרונים.

ונעתיק מתחילה דברי הלבוש בס' זה סעי' ב' "נוהגין לעמוד כשאומרים הפסוקים של ברוך ה' וכו' עד סוף התפלה מפני שהם כמו התפלה וגם אין להפסיק ולדבר בהם כמו בתפלה וכו' " עכ"ל. מבואר דעתו דאסור להפסיק לשום דבר וחמיר יותר מק"ש וברכותיה, וכתב במאמר מרדכי (סק"ג) דאין לומר דמירי רק בדברי הרשות אבל להפסיק לאמן ולקדיש שפיר דמי, דההרי לדבר הרשות פשיטא שאסור להפסיק אפי' בין גאול"ת של ערבית גם אם אין דין הפסוקים והברכה כמו תפלה, א"ו אפי' לאמן ולקדיש וקדושה אסור להפסיק לדעת הלבוש משום דהוי כמו תפלה.

אלא שהמאמר הקשה ע"ז דהרי לכמה ראשונים אינם כמו תפלת י"ח [כך הוא שיטת רב עמרם רוב נטרונאי ושל' התוס'] והוי כגאולה אריכתא וממילא לא עדיף מברכות ק"ש ואדרבא נראה דקילי מק"ש וברכותיה. וכתב דכן המנהג פשוט בינינו להפסיק לענות ולהפסיק, וביאר דבריו בשו"ת בצל החכמה (ח"ד ס' כ"ז) דהרי הרבה פעמים קורה שהש"צ גומר ברכת יראו עינינו ואומר קדיש וישנם יחידים שלא גמרו עדיין הברכה ואומרים עדיין הפסוקים או ברכת יראו עינינו ועכ"ל עונים אמן על ברכת יראו עינינו ואמן בקדיש, וזוהו דבר השכיח ושייך לומר ע"ז שכך נהגו.

ובאשל אברהם להגה"ק מבוטשטאט (ס' ג' במהדו"ת) כותב: באמצע פרק מן ברוך ה' כו' עד בכבודו שאחר גאולה דערבית, מסברא הו"ל כפסוד"ו היטב, עכ"ל. וכע"ז כותב נמי בשו"ת מהר"י שטייף (ס' ס"ה) וז"ל: "נראה וודאי דבאמצע הפסוקים וודאי לא חמור מכל פסוד"ו וכמבואר בס' ס"ו בבאה"ט סק"ט, ועיין במג"א ס' ג' סק"ג שכתב דבאמצע ב"ש כיון שלא נזכר בגמ' רשאי להפסיק לכל אמן ע"כ, א"כ ה"ה לברכת יראו עינינו שלא נזכר בגמ' והיא מתקנת הגאונים. ובפרישה ס' רל"ו כתב דהוא תקנת אחרונים כמו רבנן סבוראי שהיו אחרי התלמוד ובב"י כ' בשם הגהמ"י דכיון שתקנת חכמים הם כגאולה אריכתא דמי, מ"מ נראה דלא חמור מפסוד"ו ויכול להפסיק לכל אמנים, ועכ"פ לאותן שני אמנים הנזכרים ברמ"א ס' ס"ו, ובאמצע הפסוקים בודאי יכול להפסיק לכל אמנים" עכ"ל. מבואר דעתו דבאמצע הפסוקים דינו כפסוד"ו, אלא שלברכת יראו עינינו הסתפק.

ומאיך בדעת תורה להמהרש"ם (רל"ו ס"א) כותב: בדין להפסיק באמצע י"ח פסוקים נ"ל דדינו כבין הפרקים, ועמג"א ס' ג' סק"ג [דמותר לענות אמן אחר ברכת ב"ש, כ"ה מספר הכוונות, ומג"א כתב דנ"ל דאפי' באמצע ב"ש מותר לענות אמן, כיון דלא הוזכרה בגמ']. ועשו"ת השב משה ס' ג' דבב"ש ופסוד"ו שאינן חיוב מדינא דגמ', עונים כל האמנים באמצען כדן בין הפרקים, וה"נ בוה, ועמג"א סק"ג ותבין, [בהא דמצא צבור שכבר קראו ק"ש ורוצים לעמוד בתפלה וכו', וכתב מג"א

הסעודה אלא אליבא ריקנא וכו', שאינו חייב מחמת הקדימה לאוכלו בתוך הסעודה וכו', שאינו חייב שלא לאכול דבר שהוא חביב עליו וחפץ לאוכלו עכשיו" עכ"ו. וע"ע בביה"ל (סי' ר"א ד"ה וכן בפה"א ושהכל).

וכ"ה בס' שערי ברכה (עמ' רמ"ז) בשם ספר ועלהו לא יבול (דף ק"ג) שהשיב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאם בא מן הדרך ורוצה לאכול עוגה ולשתות משקה אך אינו תאב לאכול כל זמן שאינו שותה שרשאי בכה"ג להקדים ולברך על השתייה. ובשו"ת שבט הקהתי (ח"ד סי' ס"ח) הביא ראי' לזה גם מהמבואר בשו"ע סי' קע"ד סי' כיון דיש ספק אם צריך לברך על מים ששותה בסוף הסעודה יברך על מים לפני סעודתו ויפטור מים שישתה בתוך הסעודה, וצ"ב דאין יברך שהכל לפני שמברך על הלחם שמונה לפניו ורוצה לאכול שניהם, וע"כ כיון דיש לו סיבה להקדים ברכת שהכל בכה"ג אין דין קדימה בברכות, עכ"ד. אמנם מזה אין כ"כ ראי' רק להיכא דיש סיבה הלכתית, אולם מהשועה"ר נראה להדיא כן גם לענינינו.

שאלה. האם מותר להפריד בשבת שני דפין של ספר שנתדבקו ביחד. (הדבר מצוי מאוד בזמירות של שבת שמתדבקין הדפין אהרדי ע"י מאכל או משקה).

תשובה.

- [א]. נתדבקו שלא במקום האותיות מותר לפתחם.
- [ב]. נתדבקו במקום האותיות והוי פסי"ר שימחק קצת אפילו אות אחד, אסור לפתחם.
- [ג]. אפילו באופן שאין חשש שימחק האות עצמו [ובפרט באותן זמירות המצופות בפלסטיק וכדומה] מ"מ אם נתדבקו בחוזק במקום האותיות, ג"כ אסור לפתחם. אבל אם נתדבקו קצת שלא בחוזק מסתבר דמותר לפתחם.
- [ד]. ספר חדש שעדיין לא נפתחו הדפין לגמרי אסור לפתחם בכל גונוי אפילו שלא במקום האותיות.

הפרדת ניירות דבוקים, ובספרים חדשים

בשו"ע סי' ש"מ (סעי' י"ד) המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחייב, וכן המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוין לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב, ע"כ. וכן ה"ה דפין של ספרים חדשים שלא נחתכו מבע"י יש בהן איסור תורה לקרען בשבת, וכמש"כ הפמ"ג הו"ד במשנ"ב (סקמ"ה), וע"ש בביה"ל להאיסור משום קורע ומשום מכה בפטיש).

נדבקו הדפין להדדי על ידי שום דבר

וכתב המג"א (שם) דדוקא בזה שדיבוק זה נעשה לקיום, אבל היכא שנדבקו הדפין להדדי על ידי שעה או בשעת הקשירה מותר לפתחן, כמש"כ סי' שיד סעיף י' כיון דלא נעשה לקיום, כל שכן הכא הנעשה ממילא בלא מתכוין, לפיכך אינו דומה כלל לתופר ואין בו משום קורע.

נתדבקו במקום האותיות

אמנם הוסיף במשנ"ב (סקמ"ה) דאם נדבקו במקום האותיות אסור לפרקן, וצ"ע לעיין בסעי' ג' בביה"ל. וביאור דבריו והנהגה אם הוי פסי"ר שכשיפתח הדפין ימחק האות עצמו פשיטא שאסור להפריד הדפין שהרי הוא מוחק את האות, וכ"כ בשו"ת לב חיים (ח"ג סי' פ"ב), וביאר דבריו בשו"ת נשמ"ש ח"ד סי' ק"ה דצ"ל דמיירי דהוי פסי"ר דאל"ה אין בזה איסור, וכ"כ בשו"כ (פכ"ח ס"א) "ובלבד שלא יהיו דבוקים במקום האותיות שהרי בע"כ ימחק אותיות, דבר שאסור לעשותו בשבת וביו"ט".

אולם באופן שמבחין שבהפרדה ישאר ויתגלה האות כהוייתו, ובפרט בזמירות המצופין בפלסטיק או בחומר אחר שאין נמחקים האותיות עצמן, אין בזה מחיקת אות, אמנם יש לדון דהוי מוחק על מנת לכתוב, וע"ז צ"ע המשנ"ב לעיין בסעי' ג' בביה"ל, והיינו דשם הביא בביה"ל (ד"ה שעל הקלף) דיון ארוך בדין המסיר שעה שעל הקלף אי הוי בכלל מוחק על מנת לכתוב, ונעתיק דבריו בקיצור נמרץ: כתב הב"ח: יש ליוהר כשנופל דיו על האותיות או שנטף שעה, שלא למחוק השטשטש דעל ידי מחיקתו מנכר האותיות והוי כמוחק על מנת לכתוב וחייב, ואפילו

אם היה השטשטש על אות אחד יש ליוהר דיש איסור על כל פנים, ע"כ. והובאו דבריו בעולת שבת בט"ו וא"ר, וגם במג"א משמע דהוא סובר דבשעה שעל הספר יש בו משום מחיקה, עכ"ד המשנ"ב (סק"י). ובביה"ל הביא דברי השבות יעקב שחולק עליו דהרי אין השעה מתדבק כל כך והוי הכתב בתוכו כמאן דמונה בקופסא, וכתב בביה"ל דלמעשה אין להורות להקל נגד הב"ח וכל הני רבותא הנ"ל שסוברים כמותו, וסברת הב"ח וסייעתו הוא דכיון דמכל מקום הכתב לעת עתה מטושטש על ידי השעה ועל ידי הסרתו יתגלה הכתב הוי בכלל מוחק על מנת לכתוב. ועפ"י כתב הפמ"ג דה"ה כשנדבקו בשעה הדפין להדדי במקום האותיות יש ליוהר שלא לפרקן מוז לזו. ועפ"י דבריו הללו נפסק במשנ"ב דלעיל שאם נתדבקו במקום האותיות אסור להפרידן.

נתדבקו במקום האותיות אולם אפשר להפרידן בהפרדה קלה

ומ"מ מסתבר דכ"ז כשנתדבקו הדפין אהרדי בחוזק, אבל אם בהפרדה קלה יתפרדו הדפין מהדדי, מסתבר דגם הב"ח וסייעתו יודו דאין בהפרדתו משום מוחק, שהרי בזה שהי' צריך רק הפרדה קלה או בהפרדתו לא עשה כלום, וכן כותב בשו"ת נשמת שבת (ח"ד סי' ק"ח). וכן שמעתי שהורה הגרש"ק גראס לענין הסרת הפתקאות הקטנות שיש עליהם דבק ומדביקין אותו על דפי הספר במקום שמתעורר קושיא וכדומה, דאין בהסרתה משום מוחק לכו"ע, כיון דאפשר להפרידן בקלות וכמשנ"ב. שוב יצא לאור ספר חוט שני על הל' יו"ט וחזו"מ (בקובץ ענינים שבסוה"ס עמ' שלו) וכתב שם לענין סימניות קטנות המדביקים בתוך הספר לסימן שאין בהסרתם שייכות למלאכת תופר, ומותר להסירם, וכנראה דפשיט"ל דאין בזה משום מוחק וכתוב וכמשנ"ב. ומש"כ שאין בזה משום תופר, ראה גם בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ב סי' פ"ד) שכתב בתו"ד דלא כל החיבורים שייכים למלאכת תופר, אלא חיבור כהא דתפירה דמשוה שני חלקי הבגד כבגד אחד ממש כמו שנארג, וכדכתב הרמב"ם גבי מדבק ניירות שהוא דבק שנעשה בזה שני ניירות והעורות כנייר אחד וכעור אחד, ע"ש, וע"י גם בס' בנין שבת (תופר פ"י אות ה').

באופן שנתדבקו בחוזק כ"כ שע"י הפרדתו יקרע גם חלק מהנייר

כתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשו"כ (פכ"ח הע' ה') "דבכה"ג שגם בימות החול א"א להפריד כי אם ע"י קלקול אפשר דחשיב כמחוק ומותר לפתחו בשבת, אך אם עדיין ישארו אותיות שלמות הר"ו אסור משום כותב, כי בתחלה היה נחשב כמחוק מפני הדבק – ע"י סי' ש"מ ס"ג בביאוה"ל ד"ה שעל – וגם אפשר שאם ע"י ההפרדה נחסר מעט מהנייר אפילו רק מהעובי אפשר דחשיב כקורע, ובפרט שהוא גם מתקן בכך". ובתיקונים ומילואים הוסיף: "אך יתכן דחשיב כפסי"ר דלא ניח'ל בתלוש שהרי רוצה רק את ההפרדה ולא את הקריעה, ומותר".

סיפור הדין תורה שבין המ"ז להב"ח – השיבות של מספר דקות של תורה

כידוע הטי"ז ה"י חתנו של הב"ח, והב"ח הבטיח לטי"ז להיות סמוך על שולחנו, והקציב לו אכילת בשר בכל יום. פעם אחת נתנו לו לסעודתו, ריאה במקום בשר, ועל זה הלך הטי"ז וקרא את חותנו לדין תורה, ונימקו שהיה עמו: "ריאה שהיא מבני מעיים, אינה ראיה להיקרא בשר!" באו שניהם לדין תורה, ולבסוף פסק הבית דין שהב"ח צודק לפי שגם בני מעיים נקראים בשר. והנה כל הענין הלזה נראה פלא עצום, שעל דבר שכזה יקרא הטי"ז את חותנו הב"ח לדין תורה?! הסבר לזה ביאר החזו"א: הטי"ז היה לומד בהתמדה עצומה, ממש עד טיפת הכח האחרונה שלו, עד אפיסת הכוחות, והנה באותו יום שבו אכל ריאה ולא בשר, הוא למד כמה דקות פחות, כי היה לו פחות כח מבכל יום אחר, ואז נתעורר קטרוג בשמים על הב"ח, שבגללו נחסרו מספק דקות של תורה בעולם. הטי"ז שידע מזה, רצה להסיר את הקטרוג מהב"ח, ולכן קרא אותו לדין תורה, מתוך ידיעה שהבית דין יפסוק לטובת הב"ח, והלא כל מה שפוסקים למטה פוסקין למעלה, ממילא יוסר בזה הקטרוג מחותנו. מעשה זה סיפר החזו"א לת"ח חשוב שביקש ממנו שיחזק אותו בלימוד התורה, וע"ז סיפר לו מעשה זה על גודל ויקרת ערך לימוד התורה, ולו של רגים ספורים בלבד

שאל אביך ויגדך (ח"א עמ' קמ)

בקשר להמ"ל ראוי להביא מדברי הטי"ז בכמה מקומות בחיבורו בחובת לימוד התורה כל רגע ורגע:

"שמיוז הלימוד תמיד רוצן עליו, אלף הסתיידה פוטרטו, וכל עשה שאינו טרוד, חל עליו המיוז" (א"רם סי' מ"ז).

"ועוד נראה להסוף על דברי רבנומינו טעם להמיר כמינת חידושים בתורה [גמול המועד]... אם יעכבך נכמינת החידושים שלמד מן המועד, יטעך ללמוד שנית מה שלמד כבר, ולהסיר מה שיש חידוש כבר אללו, יטעלנו מלימוד חידושים אחריס בצומה עשה, ואין לך דבר האכזר גדול מזה שמאכזר המוך" (א"רם קמ"ה סק"ג).

"הלימוד שיש עכשיו עליו מיוז בשעה זו א"א נמשלומין שמה שלמדו א"כ היא מלוא פני עמלמה" (א"רם מרפ"ו סק"ג).